

Wyrok z dnia 27 stycznia 1998 r.

II UKN 477/97

Przepis art. 34 ust. 2 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 40, poz. 267 ze zm.) - w brzmieniu obowiązującym do 31 sierpnia 1997 r. - umożliwiła nabycie prawa do renty inwalidzkiej przez pracownika zaliczonego do I lub II grupy inwalidów w okresie nie objętym ochroną ubezpieczeniową, pod warunkiem wypracowania na nowo wymaganego pięcioletniego stażu ubezpieczeniowego, przypadającego w ostatnim dziesięcioleciu przed złożeniem wniosku rentowego.

Przewodnicząc SSN: Maria Mańkowska, Sędziowie SN: Roman Kuczyński, Zbigniew Myszka (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 27 stycznia 1998 r. sprawy z wniosku Henryki Ł. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w A. o rentę inwalidzką, na skutek kasacji wnioskodawczynie od wyroku Sądu Apelacyjnego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku z dnia 30 lipca 1997 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e

Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku wyrokiem z dnia 30 lipca 1997 r. oddalił apelację Henryki Ł. od wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku z dnia 27 maja 1997 r. [...], oddalającego odwołanie wnioskodawczynie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w A. z dnia 6 maja 1996 r. odmawiającej wnioskodawczynie przyznania prawa do renty inwalidzkiej. Sąd Apelacyjny przyjął za bezsporne okresy ubezpieczenia: zatrudnienia do 20 kwietnia 1989 r., a następnie wykonywania działalności gospodarczej do 28 lutego 1995 r. oraz przebywania na zasiłku chorobowym do 12 kwietnia 1995 r. Wnioskodawczynie również nie kwestionowała ustaleń Sądu

pierwszej instancji o zaliczeniu jej od października 1994 r. do III grupy inwalidów, a następnie do II grupy od 6 listopada 1996 r. Na tle takich ustaleń Sąd Apelacyjny wskazał, że wnioskodawczyni nie spełnia jednej z koniecznych przesłanek nabycia prawa do renty inwalidzkiej według dyspozycji art. 32 pkt 3 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 267 ze zm.). W tym zakresie konstatacje prawne nie były kwestionowane w apelacji wnioskodawczyni. Równocześnie Sąd Apelacyjny uznał brak podstaw prawnych do zastosowania wobec wnioskodawczyni reguł zawartych w art. 34 ust. 2 ustawy o z.e.p., które mają charakter szczególny w stosunku do przepisów art. 32 i 33 tej ustawy, ponieważ ułatwiają otrzymanie renty inwalidzkiej osobom, które nie spełniają wymagań określonych w tych przepisach. Zdaniem tego Sądu nie może to jednak oznaczać, że inwalidzi II grupy, posiadający 5 letni okres zatrudnienia w ostatnim dziesięcioleciu przed zgłoszeniem wniosku rentowego, w każdym przypadku nabywają prawo do renty inwalidzkiej na podstawie art. 34 ust. 2 ustawy o z.e.p., ponieważ taka interpretacja tej normy prowadziłaby „do ograniczenia zastosowania art. 32 tej ustawy tylko do inwalidów III grupy, zaś inwalidzi I i II grupy nabywaliby prawo do renty na podstawie art. 34 ust. 2 ustawy”. Tymczasem zwrot zawarty w art. 34 ust. 2 ustawy o z.e.p. „od ustania poprzedniego zatrudnienia” oznacza wymaganie zatrudnienia po stwierdzonym inwalidztwie I lub II grupy, którego nie spełniała wnioskodawczyni, która bezspornie nie pracowała po dacie zakwalifikowania jej do II grupy inwalidów.

W kasacji wnioskodawczyni podniesiono zarzut naruszenia prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 34 ust. 2 ustawy o z.e.p. w wyniku przyjęcia, że nie spełnia ona warunków do nabycia prawa do renty inwalidzkiej na podstawie tej normy, domagając się orzeczenia reformatoryjnego i przyznania prawa do pracowniczej renty inwalidzkiej w zgodzie z treścią tego przepisu. Zdaniem kasacji norma art. 34 ust. 2 ustawy o z.e.p. nie uzależnia nabycia uprawnień rentowych przez inwalidę II grupy od spełnienia przesłanki wykonywania kolejnego zatrudnienia po zakwalifikowaniu go do tej grupy inwalidów.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja jest nieuzasadniona, albowiem została oparta na błędnym rozumieniu przez skarżącą normy art. 34 ust. 2 ustawy o z.e.p., którą należy odczytywać jako przepis szczególny i wyjątek od powinności łącznego wypełnienia trzech koniecznych ustawowych przesłanek nabycia uprawnień rentowych z art. 32 tej ustawy. Zasadą nabycia prawa do renty inwalidzkiej według wymagań art. 32 z.e.p. (w aktualnym stanie prawnym prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy) jest wystąpienie zdarzenia ubezpieczeniowego (inwalidztwa, niezdolności do pracy) w okresie objętym ochroną ubezpieczeniową oraz legitymowanie się ustawowo określonym (art. 33 ustawy o z.e.p.) stażem ubezpieczeniowym. Tych wymagań wnioskodawczyni bezspornie nie spełnia, albowiem zdarzenie ubezpieczeniowe w postaci zaliczenia jej do III grupy inwalidów od października 1994 r. nie kreowało jej uprawnień do pracowniczej renty inwalidzkiej, wobec upływu 18 miesięcy od ustania w dniu 30 kwietnia 1989 r. ostatniego zatrudnienia, ani - wymagającego zaliczenia co najmniej do II grupy inwalidów - prawa do inwalidzkiej renty dla osób prowadzących działalność gospodarczą. Natomiast jej inwalidztwo II grupy, stwierdzone od dnia 6 listopada 1996 r., ujawniło się po upływie 18 miesięcy od ustania ochrony ubezpieczeniowej wynikającej z zakończenia pobierania z dniem 12 kwietnia 1995 r. zasiłku chorobowego z tytułu prowadzonej do dnia 28 lutego 1995 r. działalności gospodarczej i dlatego nie prowadziło do nabycia prawa do renty inwalidzkiej dla osób prowadzących działalność gospodarczą.

Skoro zatem zdarzenie ubezpieczeniowe (zaliczenie wnioskodawczyni do określonej grupy inwalidów) nie powstało w okresie objętym ochroną ubezpieczeniową, przeto istotnie należało rozważyć, czy nie przysługiwało jej prawo do renty inwalidzkiej w związku ze szczególną regulacją zawartą w art. 34 ustawy o z.e.p., która odnosiła się do osób, które były zaliczone do I lub II grupy inwalidów w okresie nie objętym ochroną ubezpieczeniową i znajdowała odpowiednio zastosowanie w zależności od tego czy zdarzenie ubezpieczeniowe miało miejsce przed (art. 34 ust. 1 ustawy o z.e.p.), czy też po objęciu ochroną prawa ubezpieczeń społecznych (ust. 2 tego przepisu). Przepis art. 34 ust. 1 tej ustawy umożliwiał pracownikowi, który stał się inwalidą I lub II grupy przed podjęciem zatrudnienia po raz pierwszy (tj. u którego inwalidztwo jako zdarzenie ze sfery ubezpieczeń społecznych powstało przed objęciem go ochroną prawa ubezpieczeń społecznych), nabycie uprawnień do renty

inwalidzkiej od wypracowania 5 letniego stażu ubezpieczeniowego, przypadającego w ostatnim dziesięcioleciu przed zgłoszeniem wniosku o rentę inwalidzką. Natomiast odpowiednio - z mocy art. 34 ust. 2 - takie same warunki nabycia uprawnień rentowych odnoszą się do osoby, u której zdarzenie ubezpieczeniowe powstało po wygaśnięciu ochrony ubezpieczeniowej, wobec upływu 18 miesięcy od pozostawania w stosunku prawnym, objętym ochroną prawa ubezpieczeń społecznych. Jeżeli zatem wnioskodawczyni została zaliczona do II grupy inwalidów po wygaśnięciu ochrony ubezpieczeniowej, przysługującej jej w związku z poprzednimi stosunkami ubezpieczenia społecznego, wynikającymi z zatrudnienia i prowadzenia działalności gospodarczej, to w celu nabycia uprawnień rentowych w związku ze szczególną regulacją wynikającą z art. 34 ust. 2 ustawy o z.e.p. powinna była wypracować na nowo 5 letni staż ubezpieczeniowy, przypadający w ostatnim dziesięcioleciu przed zgłoszeniem wniosku o rentę inwalidzką, w związku z zaliczeniem jej do II grupy inwalidów od 6 listopada 1996 r., przypadającym w okresie nie objętym ochroną ubezpieczeniową na podstawie art. 32 ustawy o z.e.p. w związku z art. 6 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 104, poz. 450 ze zm.). Prowadzi to wniosku, że pracownik, który był zaliczony do I lub II grupy inwalidów po upływie 18 miesięcy od ustania poprzedniego okresu ubezpieczenia, tj. po wygaśnięciu ochrony ubezpieczeniowej z art. 32 ustawy o z.e.p. w związku z art. 6 ust. 2 ustawy rewaloryzacyjnej, mógł nabyć prawo do renty inwalidzkiej na podstawie szczególnej regulacji z art. 34 ust. 2 ustawy o z.e.p. (w brzmieniu obowiązującym do dnia 1 września 1997 r.) po wypracowaniu na nowo 5 letniego okresu ubezpieczeniowego, tak jak osoba zaliczona do I lub II grupy inwalidów przed podjęciem zatrudnienia po raz pierwszy (art. 34 ust. 1 ustawy o z.e.p.). Z tych przyczyn oczywiście chybiony był argument skarżącej, że określone w art. 34 ust. 2 tej ustawy wymagania mogły być łatwo obchodzone przez zawarcie terminowej umowy o pracę jedynie na czas zgłoszenia wniosku rentowego, wobec konieczności legitymowania się 5 letnim nowym stażem ubezpieczeniowym po dacie zaliczenia do I lub II grupy inwalidów, przypadającym w ostatnim dziesięcioleciu przed zgłoszeniem wniosku rentowego.

Należy podkreślić, że analizowana wyjątkowa normatywna ścieżka nabycia uprawnień rentowych wymagała wypracowania od początku 5 letniego stażu ubez-

pieczeniowego zarówno przez osoby zaliczone do I lub II grupy inwalidów przed podjęciem zatrudnienia po raz pierwszy, jak i pracowników, których ochrona ubezpieczeniowa ustała wobec upływu 18 miesięcy od ustania poprzednich okresów pozostawania w stosunkach prawnych, podlegających ubezpieczeniu społecznemu i którzy nie mogli skorzystać z poprzednio wypracowanego stażu ubezpieczeniowego. Obie te grupy zainteresowanych, u których zdarzenie ubezpieczeniowe powstało poza okresem obowiązywania ochrony ubezpieczeniowej, mogły na takich samych warunkach uzyskać inwalidzkie uprawnienia rentowe dopiero po przepracowaniu od początku (art. 34 ust. 1) lub na nowo (art. 34 ust. 2) - 5 letniego ustawowo wymaganego stażu ubezpieczeniowego, przypadającego w ostatnim dziesięcioleciu przed zgłoszeniem wniosku rentowego w trybie art. 34 ustawy o z.e.p. Wbrew zatem twierdzeniom kasacji ustawodawca nie wykreował w tym przepisie żadnych dodatkowych warunków nabycia prawa do renty inwalidzkiej w szczególnym trybie, a jedynie zawarł wymagania niezbędne dla uzyskania uprawnień rentowych przez osoby, u których zdarzenie ubezpieczeniowe (inwalidztwo) nie ujawniło się w okresie objętym ochroną ubezpieczeniową. Wypełnienie wymagań do nabycia tych uprawnień było określone jednakowo zarówno w odniesieniu do osób wymienionych w ust. 1, jak i wskazanych w ust. 2 tego przepisu. Niezdolność do pracy obu tych kategorii pracowników była kwalifikowana w tych samych grupach inwalidzkich, którzy w konsekwencji mieli takie same możliwości wypracowania na nowo bądź od początku ustawowo wymaganego stażu ubezpieczeniowego. Ograniczenia sprawności zawodowej, wynikające z zaliczenia do I lub II grupy inwalidów, które powodują oczywiste utrudnienia w uzyskaniu lub wykonywaniu odpowiedniego zatrudnienia, nie wpływały na gruncie imperatywnej regulacji art. 34 ustawy o z.e.p. na taką samą powinność wypracowania od początku (ust. 1), bądź na nowo (ust. 2) ustawowo wymaganego do nabycia uprawnień rentowych stażu ubezpieczeniowego.

Mając powyższe na uwadze kasacja podlegała oddaleniu na podstawie art. 393¹² KPC.

=====